

Rare Book Dept.

No. Q. 405.106

The Public Library of the City of Boston.

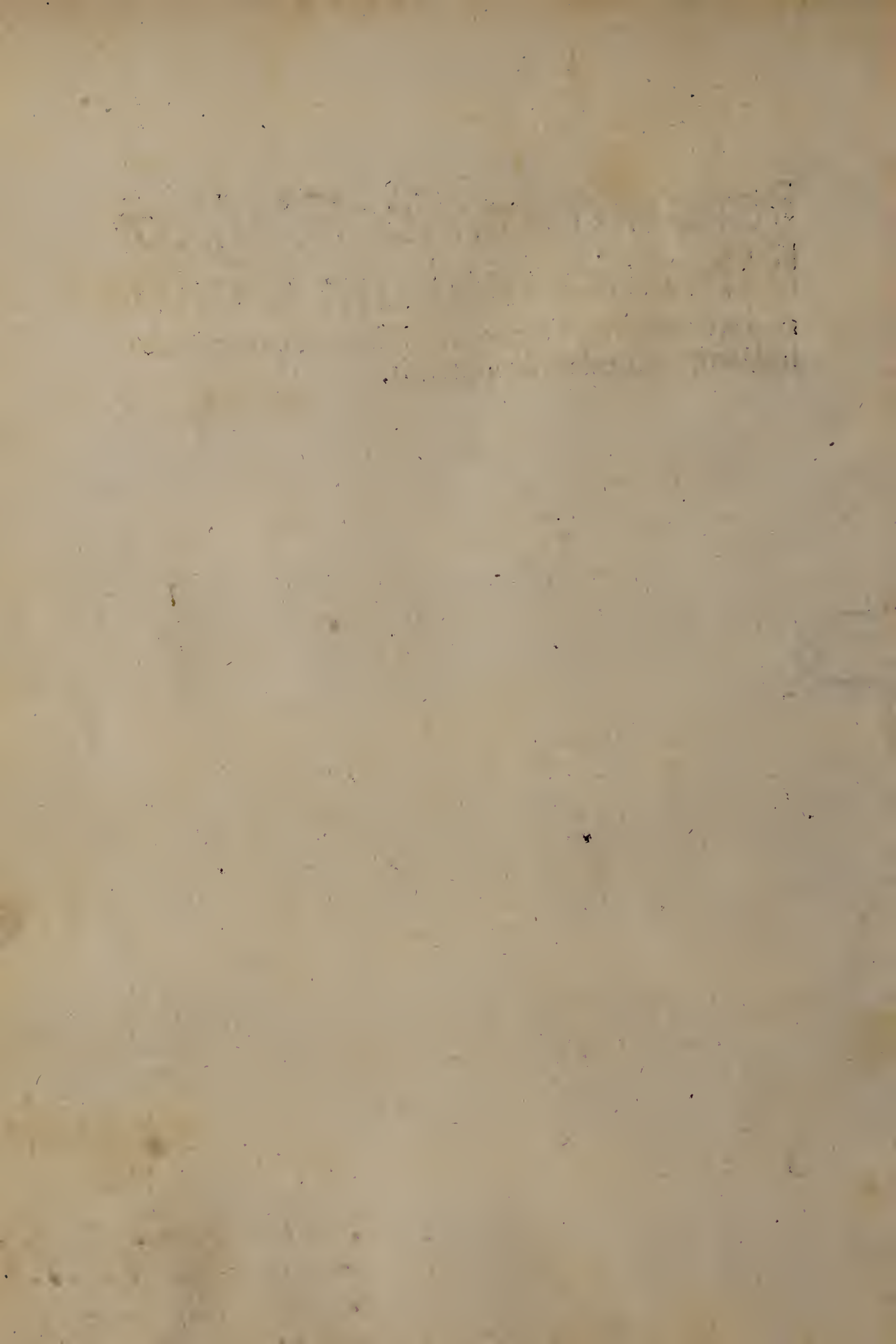

Artis memoratiue Matheo
li Perusini medicine Docto
ris præstantissimi: Tractatus vtilissimus; cum nõnul
lis Plinij et Gordani documentis.

lib. v. cap. 1.

Sunt hæc prima figura et
imagines quæ de Siger et Diabolo im
pressæ sunt. Nam ante hunc librũ
diabolus nunquã in officio uti hic
apparuit.

Tractatus clarissimi phi

Iosophi et Medici Matheoli Perusini: de Memoria augenda per regulas et medicinas.

Præfatio.

Iam diu Brocarde et Bonauentura viri dignissimi replicatis precibus me sepiissime prouocastis: vt aliqua de memoria nutrienda et augenda colligerem: quam rem ego vobis sepe pollicitus sum: sed tenuit me dies tenus continua agendarum rerum occupatio. Statui tandem votis vestris parere: et ita domino adiuuante aliqua: et ea vt puto digna & vobis vtilia aggregabo. Dicimus igitur q̄ de hac materia nullū hucusq̄ inuenimus: qui complete tractaret: adiūgendo scilicet medicinalia cum alijs rebus: que artificiose memoriam augēt. Alij enim vt Cicero: maxime de artificiosa memoria tractarūt: quo pacto scilicet regulis habitis: potuisset memoria augeri. Ad consimile autem propositum: tractatum vnum vidi: quem Guilielmus de Brischia notabilis philosophus atq̄ medicus cōposuerat. Medici vero econtra tam noui q̄ veteres: ad memoriam recuperandam / si perdita esset: et ad habitam fortificandam: solum remedia medicinalia scripserūt. Ponamus igitur simul vtrunq̄ studium: vt complete discamus memoriā gubernare. Erunt igitur capitula duo. In quorum primo ponemus: quomodo possimus memoriā artificialem augere beneficio regularum. In secundo vero dicem⁹ qualiter id etiam fieri possit beneficio medicinarum.

Capitulum primum de

artificio Memorie augende per regulas et documenta.

Dicemus itaq̄: q̄ circa memoriā aut potenciā memo

rādi duo opa habemus: vnum quod dicit̄ memorari: aliud reminisci: licet reminisci nō sit principaliter memoratiuæ opus: imo estimatiuæ: licet hoc sine memoria fieri non possit. Ideo Philosophus duas distinguit potentias: quarum vnā vocauit memoriam: et alteram reminiscentiā. Prius ergo de memorari: deinde de reminisci dicemus. Memorari igitur est retinere et conseruare imagines rerum: prius ab anima perceptarum. Primum igit̄ quę bene meminisse volumus: dum ea discimus v̄l audimus: oportet multum attente & profunde mentē apponere: sic enim diuici⁹ et firmi⁹ in memoria remanebūt. Nā quę superficialiter et sine attentione videm⁹ et audim⁹: et si frequenter: tamen cito ea labi a memoria experimur. Et ideo dicit Aristoteles: quēdā semel / scilicet attente videntes: melius memoramur: q̄ altera mltotiens / scilicet et non attente. Vnde apud Platonis Thimeū scribit̄ Ego vt probum auditorem decet: sine sermone sub silentio mentem atq; aures parabo. Est autem et hoc documentū siue elemētū: vtile multū ad addiscendū. Nam is est maxime docibilis: qui attente paratus est audire: vt scripsit Tullius primo nouorum Rhetoricorum. Cuius ratio hęc est: quia vt secūdo de aīa habetur. Actus actiuorū sunt in patiente et disposito: attentio autē magna: auditorem disponit et parat: ad profunde et perfecte reassumendū: prius tamen intelligendum. Conseruatio enim sequit̄ intellecta: nulla enim obseruant̄ nisi prius intellecta. Vnde Georgias vt fertur bene dixit: vbi intenderis: ingeniū valet. Felix itaq; qui cum attentione audit atq; studet.

Secundū admonimentū est q̄ in audiendis delectari et admirari: ad memorandū multum valent. Nam in quibus delectamur & admiramur multū eis intendimus: et in eis profundamur et detinemur. Attentio

autem magna Et maxime profunda vt dictum est: ad
memoriã valet. Valet igitur et admirari & delectari
in his: que attentionẽ & profunditatem inducunt.
Huius autem signum maxime habemus in pueris:
qui quia multum delectantur in formis: & in signis res
rum propter hoc: quia eis noue & insuete sunt ear
rum bene memorantur. Vnde dicit Auerrois: q̄ ho
mo memorat multotiens: quod fecit in puericia bo
na rememoracione: quia homo in puericia multum
amat formas & figuras: et multum in eis delectatur:
et admiratur: quapropter figuntur in eis bene: et pro
pterea difficile dimittunt. Aliam tamen in probleu
matibus de pueris: & eorum memoria / causam
assignat Aristoteles: sed illam velut rei nostre imper
tinentem hic dimitto. Vnde Tullius secundo Rhet
oricorum. Que acciderunt in puericia / meminim⁹ opti
me: sepe propterea: q̄ nulla nisi noua aut admirabili
re comouetur animus. Vtile est igitur: & si ita nõ sit:
reputare scienciam in qua studes: esse valde bonam et
honorabilem: & excellentem atq; magnam: & paucis
notam: et non tantũ scienciam sed etiam Doctorem
quem audis. Nam bona & honorabilia appetim⁹ &
amamus: magna autem aut rara admiramur. Sed si
despicias aut spernas scienciam in qua studes: vel do
ctorem a quo audis: nõ bene percipies / nec retinebis.
Vnde inter clauas sapiencie: ponitur honor Magistri.
Quare non est mirandum: si auditores huius seculi
parum proficiunt: quia de se confidentes: Magistrum
spernant: quare tales proficere non videmus. Rur
sus et tertium est ad monumentũ: quia memoria ho
minum labilis est: et turbe non sufficit / vt dicit Sene
ca: necesse est breuia & pauca esse que memorari vo
lumus. Ideo oportet ea que facilius retinere volum⁹:

ad summā quandam & paucitatem reducere: hoc em̄
modo facilius retinebimus: et ppter hanc totius me-
moriā habebimus in summa illa: et ideo cōmūni ad
quod reduximus / omnia includunt̄. Vñ dicit P̄sus
tercio topicorū. In argumentacionibus proposiciōes
mēorabiliter scire oportet. Nam velut in memoriali
proposiciones cōmunes tantum posite: statim faciūt
illa memorari. Contrario igitur modo procedere de-
bet discens & memorans. Nam que discimus / oportet
per plura explicari & diuidi. sed que volumus me-
minisse: colligere & breuiare oportet. Vnde peropti-
me dicitur ab Hugone in Didascalicon. Sicut ingeni-
um in diuidendo inuestigat / & inuenit: ita memoria
colligendo custodit. Oportet ergo vt que discendo
diuissimus: cōmendando memorie colligamus. Col-
ligere autem est / vt ea de qbus prolixius scriptum v̄p
disputatum est: ad breuem quādam et cōpendiosam
summā redigamus. Habet namq; omnis tractacio ali-
quod principiu: cui tota via & vis sentencie innitit̄:
et ad ipm cum talia referunt̄: hoc querere & confide-
rare: colligere est. Quidam fons est cuius multi sunt
riuuli: anfractus fluuij nō sequere: tene fontē & totū
habes. Idcirco dico q mēoria homīs hebes est: et bre-
uitate gaudet: & si in multa diuiditur: min⁹ in singul̄.
Vñ & qui circa pauca occupant̄ & sollicitant̄: meli⁹
memorant̄. Quare exempli gracia: quando quis de
sero multa legerit: & illorum voluerit memorari: re-
ducat illa in quendam breuem numerum: & sic om-
nium facilius memorabitur. Adhuc autem quār-
tum ad monimentū erit: quia memoria hominis las-
bilis est: oportet cum multa memoriter discere volu-
mus: ea per partes secare minutas: et diuissim & non
simul illas plegere: & vna particula memoriter scita:

aliquantulum pausare: deinde prima repetita ad se-
cundam / deinde ad tertiam: et sic per ordinem usque in
finem perueniendo: sic cum non est difficultas nec te-
dium. Vnde Marcianus in Rhetorica sua. Si longiora
fuerint addiscenda: diuisa per partes facilius inhere-
scunt. Vnde bene dicit ille poeta. Scire si vis hanc rem:
tota sit separata minutim. Amplius & quintum ad-
monimentum (vt dicit philosophus) meditationes me-
moriam saluant: in reminiscendo ac perpetuo retinen-
do frequenter considerare et cogitare oportet quod conserua-
re intendimus: sic enim non contingit obliuio. Vnde Se-
neca. Memoria nihil perdit: nisi ad quod sepe non re-
spicit. Vnde scribit in Didascalicon. Principium in les-
tione: est consideratio & confirmatio in meditatione
Vnde recte meditatio: interpretatur mentis dictatio:
Egregie igitur hoc admonimentum & anteproximum:
que maxime ad memoriam conferunt: simul tangun-
tur in Didascalicon his verbis. In omni doctrina: bre-
ue & aliquid certum collige: quod in arcula memo-
rie recondat: vnde postmodum cum res exigat: aliqua
deriuent: vnde hec etiam sepius replicare: & de ven-
tre memorie ad palatum tractare necesse est. Vnde ro-
go te ne multum legeris quisquis es (sicut multi faciunt)
si multa legeris: aut multa legendo percurreris: sed le-
tare: si multa que percurreris / intellexeris: & non tamen si intel-
lexeris: sed cum retinere potueris. Discursus super omnia fu-
gias: vt sanctus Thomas dicit in epistola sua Didascala
ad fratrem studentem. Examina igitur teipsum cum le-
gis: & quantum tenere poteris: tantum legas: si vis
memoriam exercere: sed si vis tonum illum lectionis
habere: & in eo delectari: legere potes quantum desi-
deras: sed parum inde retinebis: quod pulchre glo-
riosissimus Thomas dicit vt retulimus: discursum

super omnia fugias. Alias enim nec legere multū prodest; nec intelligere prodest; inquam ad memoriam. Si enim legimus multa/que tenere non possumus: siue illa intelligamus/siue non: illorum non memorabimur; quę enim tenere non possumus: nec illa memorari; cum memorari & tenere idem sint: vt ab origine prædiximus. Et sic iam de arte & modo memorandi satis sit dictum. Consequens autem est doctrinam et artem reminiscendi tractare.

De reminiscencia.

Cum itaq; secundum Aristotilem ordo et cōsequencia reminiscibilium causa sit reminiscēdi: oportet ea quorum vnū per alterum reminisci volumus ordinationem & consequentiā habere: cum reminisci quod memorari dicitur: sit per aliqua in memoria retenta inuestigare: & reinuenire oblita. Ad inuestigationē ergo oblitorum vt reinueniantur: necessario est requirere ordinem illorum/ quorum intendimus reminisci. Vnde dicit Philosophus. Quę bene ad inuicem ordinata sunt: bene sunt reminiscibilia. Quę vō male: grauitur. Ideo oportet ea in quibus studemus: si bene ordinata sunt/meditari frequenter: & in consuetudinem secundum ordinem illum illa reducere: si autē non bene ordinata: debemus ea quantum possumus ordinare: et secundū illum ordinem meditando consuescere. nam si ea in quibus studemus nunc vno modo vel ordine: nunc alio consideremus: ordo eorū nō confirmabitur in nobis: sicut dixit Seneca. Non cōualescit planta/ quę sepe transfertur. Debemus igitur ea quorum facile reminisci volumus: a principio bene ordinata capere: vel a rei natura vlt̄a Magistris: vel a nobis ipsis: et illa secundum ordinem illum consuetudini reducere. Secundum documentū dicit Phi

lofophus: quo ordine primo res apprehense sunt & considerate ab anima: eo ordine se hñt motus; id est impressiones facte in anima ex eorum apprehensione. Motuum autem ordo & consequentia causa est reminiscendi: ex eo enim q̄ post primū motum natus est sequi secundus: reminisci, cōtingit/vt dicit Philosophus. Oportet igitur a primo & per ordinem incidere: ad rehabendū oblitum quōd querimus: propter hoc enim/& propter consuetudinem qua ordo ille est: velocius nobis occurrit oblitum. Vnde videmus cum in aliqua arte sumus noui: si per ordinem quod audiuius incipiendo interrogemur: facilius respondemus: si autē ordine mutato respondebim⁹: id fiet male: aut cum difficultate. Vnde & pueros cū aliquid quod legerunt/referunt: si alicuius consequentium sint obliti: precipimus a capite inchoari: sic enī aliquoties a principio iterando: id eorum occurrit memorijs: quod prius erāt obliti. Tertium documentum: dicit enī Philosophus q̄ ex vno similium cōtingit reminisci alterius: vnde cum fuerimus obliti cogitare de Virgilio: nobis occurrit Homerus: cū Auerrois dicit q̄ mem orari contingit propter suum simile: et ita debemus illud sepe reuoluere: et sic facile obliti reminiscemur. Quartum documentū. nos ad reminisci iuuat cogitatio contrarij: vt dicit Philosoph⁹ vt cum cogitamus Achillem: venit in mentē Hector: cuius eramus obliti. Quintum documentū. dicit Aristoteles q̄ locus vbi aliqua tractauimus: principium est reminiscendi. Vnde vtile est locum considerare/in quo dicta aut facta sunt illa: quorum volumus reminisci. Vnde Cicero pro memoria artificiali habenda docet stabiliri quedam loca: et illis cogitatis / facile venimus in oblitum. Sextū documentū: quia

fantasia multū ab imaginaciōibus mouet; oportet stabiliſſe quaſdā imagines; que ſimilitudinē habeāt cum his / que volumus recordari. Exemplū ſi volumus remiſci pontis curui q̄ eſt vnus de pontib⁹ Patauiniſ; ponemus in memoria vnū pontē magnū : & vnū hominē curuū : & ſic facile pontis curui remiſcimus. Hoc enim documentū cum ſupiore eſt fundamentū artificialis memorie. Que igit̄ ad artē & doctrinam memorandi & remiſcendi p̄tinet viri digni hec dixiſſe ſufficiant. Qui autē plura de hmōi legere deſiderat; videat vberiorē tractatū noſtrū; qui ē a nobis de hac materia cōpoſitus. Multa q̄dem adduxim⁹; eciam ad verbū eorū; q̄ ab alijs p̄cipere potuim⁹ vt ſermo noſter cōpleciōſior eſſet. Nūc v̄o ad medicinalia trāſeam⁹.

Capitulum Secundum.

Conſeruare vel augere memoriā cum medicinalibus opus eſt laborioſiſſimū; quia theſaurus iſte bonā corporis diſpoſitionē requirit; & optimū vite ordinē. Ponemus tñ aliq̄ ſubcincta / q̄ apud n̄ros auctores erunt multe vtilitatis. Cōmuniter quia mēoria fit labilis ab humido & frigido; ſeruent̄ iſte regule q̄ ſequunt̄.

Prima regula Corpus teneat̄ mundū a ſupfluitatibus. Vñ quotidie ſit ventris bñficiū; et ſi nō naturale fiat artificiale. Vina magna fugiāt. Immo vtile ē; ſi q̄s vult bonam h̄re memoriā / vt aliquot dies abſtineat a vino; & loco eius aqua vtaſ̄ zucari. Vitet acrumina; ſicut allia & hmōi; & legumina omnia. Supuitet coitum ſupfluū; & carnes facilis diſteſtionis comedat. Acetum & acetofa; cepe eciam maxime nocet; vt dicit Auicenna. Secunda regla. Bugloſſa & zinziber ſunt optima memorie quomodolibet adminiſtrata; et maxime zinziber cōditū bis in ebdomada; aut ter

ieiunio stomacho: ad quantitatē castaneę de mane cap-
 ptum. Tercia reglā. Mirabolani conditi sunt opti-
 mi; scilicet semel in ebdomada sumere vnum. Sissim-
 brum & est species mentę: secundum Auicēnam est
 optimum. Quarta reglā. Confectio anacardina
 ad quātitatem ciceris sumpta in ebdomada semel in
 aurora: confert mirabiliter. Similiter diambra/ secun-
 dum Auicennā. Quinta regula. Oleum philoso-
 phorum secundū Mesue mirabiliter occipicio inun-
 cto: ex eo reparat memoriā. Hęc igitur sunt viri
 digni medicinalia: q̄ inter alia sunt electissima p̄ con-
 seruanda memoriā; & ita finem facio.

Explicit tractatus de memoria. D. Mas-
 theoli Perusini/ medicinę doctoris fa-
 mosissimi editus in Italia. Impressus a
 Martino Schotto/ ciue Argen̄: quar-
 to ydus Octobres Anno Christi. M.
 cccc, lxxxviii.

Plinius libro, xxviiij, capto, iij, ad finem.

Subabstinere a cibo nimio aut potu: alias vino tantū aut carne: alias balneis cum quid eorū postulet valitudo: in presentissimis remedijs habetur: his remedijs adnumerat exercitatio: intentio vocis: vngue fricari cum ratione. Vehemens enim fricatio spissat / lenit / mollit. Multa adimit corpus: auget modica. In primis vero prodest ambulatio: gestatio: & ea pluribus modis. Equitatio stomacho & coxis vtilissima. Phthisi: nauigatio. Longis morbis: locorū mutatio. Item somno mederi sibi: aut lectulo / aut rara vomicione. Supini cubitus: oculis conducunt. At proni: tūssib⁹. In latera aduersum distillaciōes. Aristoteles & Fabianus plurimū somniari circa vernum & autumnum tradūt: magisq; supino cubitu: at prono nihil. Theophrastus celerius concoqui dextri lateris incubitu: difficilius in supinis. Solum quoq; remediorum maximū: ab ipso sibi præstari potest: sicuti lintheorū, strigiliumq; vehemēcia. Perfundere caput aqua calida: ante balnearū vaporacionē: & postea frigida saluberrimū intelligit. Item presumere cibos: & interponere frigidam: eiusdemq; potu somnos antecedere: et si libeat interrumpere. Notandum nullū aliud animal præter hominē calidos potus sequi: ideoq; nō esse naturales. Mero ante somnos colluere ora: propter halitus. Frigida aq̄ matutinis impari numero: ad catendum dentium dolores.

In lixiuio p locione capitis decoquat: bethonica: saluia / maiorana: sticados arabicum / mellissa / roseerbe / organū / folia lauri: & fricetur hora locionis caput vno ex trociscis ad hoc convenientibus.

Documentum aliud pro memoria.

Gordanus ad bonitatē memoriē scribit cōcurrere de bere. Primo bonā complexionē cerebri ad hu. & ca. vergentē. Deinde paucam auditionē. Tertio quietē. Itaq; cum plerascq; causas annotent medici: quib⁹ memoria ledat. Inter primarias & frequentiores est frigiditas & hūiditas cerebri. In cui⁹ curam talem dietam adhibendā docet Auicēna: vt sit aer luminosus. Mōuentur enī spiritus portantes species de ventre in ventrem. Preterea lumen calefacit & exiccat: e contrario tenebre. Sicutq; aer calid⁹ & siccus. Somnus aut mult⁹ et diurnus nocet. Vigilie quoq; plurime resoluēdo similr nocent. Nocet ociū & quies. Valet autem exercitiū totius. Valent fricationes inferiorū: suaues / non dissoluentes spiritus: pectinatio quoq; grata capitis: ad exalationē vaporū. Valet gaudiū & ira: calefaciēdo. Insup monet Auicēna abstinēdū a cibis retentiuis / grauatiuis / vaporosis. Retentiui sunt: q; retinent propter difficultatē digestionis & stiptitatem. Grauatiui qui sunt nimie quātitatis: aut ex modo materie vt duri: v^t viscosi. Generāl^r vero caue cibos fri. & hu. actu et virtute: et vtere siccis: vt assis & speciebus calidis. Caput nō abluat aqua calida: ppter humectaciōem cuis: & minus frigida: sed lixiuio. Valet etiam sapor de sinapi. Potus sit aqua mellis: vel secundū Auicēnam vinum aqua dilutū. Preterea zinziber conditū conducibile est: & in cerebro humido vigorandū est: puluere zinziberis / nucis muscatae et masticis supasperso. Valet multum dare rasurā eboris cum modico vino: quia exiccat sine calefactione. Item lingua vp pupæ suspensa collo vel brachio.

Marcialis libro .x. Vita beata.
Vitam que faciunt beaciorem /
Iocundissime Marcialis: hec sunt.
Res non parta labore: sed relictæ.
Non ingratus ager: focus perennis.
Lis nunq̄: toga rara: mens quieta.
Vires ingenuę: salubre corpus.
Prudens simplicitas: pares amici.
Conuictus facilis: sine arte mensa.
Nox non ebria: sed soluta curis.
Non tristis torus: attamen pudicus:
Somnum / qui faciat breues tenebras.
Quod sis esse velis: nihilq̄ malis.
Summū nec metuas diem: nec optes.

Vide Augustinū de ciuitate dei. libro .xiiij. ca.

xvi. De nociua Venere. P.S.

Vrit in affectu Venus anxia: sordet in actu.
Inficit & foetet: quando patratu opus.
Post factum foecisse pudet: cito preterit illud /
Quod iuuat: eternum quod cruciabit erit.

